

MAGYAR VIDÉKI MOZAIK

II. évfolyam, 3. szám

SZERKESZTŐI levél az olvasókhoz

Ha a múltkori számot úgy kezdtük, hogy tele van az életünk izgalommal és új feladatokkal, most jó érzéssel mondhatom, hogy folyamatosan aratjuk le munkánk gyümölcsét szép eredmények és elismerések terén egyaránt.

Már elértük az egyharmadát a tavalyi Nemzeti Tanyafejlesztési Program kifizetéseknek, 201 sikeres pályázóból már közel hetvenen megkapták az elnyert támogatásaikat. A kifizetések pedig továbbra is folyamatosan, zökkenőmentesen zajlanak.

Projektötlet felhívásaink is folyamatosan nyitva állnak, minden hónapban más és más témában várjuk a vidékfejlesztők ötleteit. A LEADER Helyi Akciócsoportok nemzetközi együttműködését elősegítő vagy előkészítő látogatásra vonatkozó projektötlet felhívás eredményeiről jelen számunkban írunk, de tervezzük, hogy mind egyik témáról számot adunk olvasóinknak.

Szintén eredményesen zártuk az idei Sziget Fesztivált. Idén is több ezren voltak kíváncsiak a Vidékfejlesztési Minisztérium és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat közös sátrára. Nagy sikert aratott a helyszínen megrendezett Magyar Vidék Olimpiánk, ahol magyarok és külföldiek egyaránt nagy számban próbálták ki a hordólovaglást, a sajtlabirintust, a kakaskodót és a többi ügyességi játékot.

Szent István ünnepén több vidékfejlesztő kollégát is állami és szakmai kitüntetésben részesítettek, ami azt is mutathatja, hogy munkánk gyümölcsét jó szakemberekkel teremtjük meg. Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy gratuláljak kollégáimnak a megérdemelt elismeréshez!

A nyár közepén kétnapos körúton jártuk végig a Nagypám háza projekt helyszíneit. Meglátogattuk a résztvevő inasokat és házigazdáikat, megtekintettük, hogy mit tanulnak a fiatalok, hogy milyen értékmentő munkát végeznek. Nagy örömmel láthattuk, hogy a résztvevők lelkesedéssel végzik feladataikat, készítik a zsúpfedelet, vetik a vályogtéglát vagy éppen kemencét tapasztanak, de még nagyobb öröm volt élménybeszámolóikat hallgatni, hogy hasznosnak érzik az ott eltöltött időt.

Mindemellett nem állunk meg, feladatból mindig van elég, jól megszokott munkánk mellett a GAZDANet program lebonyolítási feladatai várnak intézetünkre.

Mindenkinek jó olvasást és elég erőt kívánok az őszi munkákhoz!

Bócsa Balázs

AKTUÁLIS 3

FŐIGAZGATÓI köszöntő

SIKERES múlt, biztató jövő – újjáéledő tanyavilág

EMBERKÖZELI és gazdabarát a Nemzeti Tanyafejlesztési Program

NEMZETKÖZI tapasztalatokkal bővítik tudásukat a hazai HACs-ok

TÁRGYALÓ 10

NEMZETKÖZI kapcsolatok és szerepvállalás – részvétel az európai vérkeringésben

MOZAIK a Mozaikban – képválogatás a Sziget Fesztiválról

A HÁLÓZAT és a szaktárca idén is közös sátorban a Sziget Fesztiválon

JÓ GYAKORLATOK 15

KITÜNTETÉST kaptak vidékfejlesztők augusztus 20-a alkalmából

ÖRÖKSÉGÜNK: népi építészetünk megőrzésén fáradoznak fiatalok országszerte

EGYEDI tájértékek szerepe a fenntartható tájhasználatban

KITEKINTŐ 20

KERTÜNNEP: Hortus Hungaricus, a legnagyobb kertészeti szakkiállítás és vásár

VISSZATEKINTŐ 22

A HELYI fejlesztéseké és a nemzetközi ízeké volt a főszerep

II. évfolyam, 3. szám, 2012. szeptember 10.

Kiadja: Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet

Felelős kiadó: Dr. Mezőszentgyörgyi Dávid főigazgató

Szerkesztő: Bócsa Balázs

Elérhetőség: 1223 Budapest, Park u. 2.

Telefon: 06 1 362 8100, fax: 06 1 362 8104

Web: www.mnvh.eu, e-mail: info@mnvh.eu

Nyomda: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.,

2900 Komárom, Igmándi u. 1.

Megjelenik 5000 példányban.

Fotók: Bócsa Balázs, Csuták Máté, Tar Gyula

Minden jog fenntartva. Az oldalainkon közölt tartalom újraközlése és sokszorosítása csak tartalmi és formai módosítás nélkül engedélyezett.

ISSN 2062-638X

FŐIGAZGATÓI köszöntő

Kedves Olvasó!

Az őszi nagy munkálatok ideje a mezőgazdaságban is, hiszen optimális esetben ekkor aratják le a termést, bár az aszályos időjárás miatt ez idén korábban kezdődött. Így az őszi nemcsak a betakarítás időszaka, hanem a jövőre való felkészülésévé is vált.

Már láthatóak az első eredményei a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) az előző időszakban elindított programjainak. Nagy örömeinkre szolgál, hogy a projektötlet kiírásoknak köszönhetően már augusztusban majdnem harminc rendezvényt sikerült kisebb hozzá-

járulással megtartani, és ez a szám csak nagyobbá válik. Reméljük, hogy ezek a vidék számára hasznos, a vidéki lakosságnak számára pedig kézzelfoghatóan is eredményes módon tudtak és tudnak majd megvalósulni. Az elindított folyamatok kedvező visszhangra találtak: az MNVH Elnöksége – az Irányító Hatóság jóváhagyása mellett – a rendezvényeken túl összesen több mint száz vidéki szereplő tudásátadási, oktatási és kiadványokhoz kapcsolódó projektötleteit tudta támogatni. Nem ér azonban véget ez a folyamat, így ősszel is újabb projektötletek beadására nyílik majd lehetőség, és reménykedünk benne, hogy az idei év lezárultáig több százra növekedhet a kis projektek száma.

Augusztus végéig – a korábbinál egy hónappal előbb – lehetett pályázatokat benyújtani a Tanyafejlesztési Programra. Az idei támogatási rendszer a tavaly elindított monitoring tevékenység eredményeit is tartalmazza már, így a támogatások között megjelentek új jogcímek, de az eljárásrendben is a gyakorlathoz jobban igazodó módosítások történtek. Az őszi folyamán a feldolgozás és a pályázatok értékelése is megtörténik, és november végére a támogatási szerződéseket is elkészülnek.

Nagyon fontos, hogy szeptember 1-jétől újabb nagy program indul a Darányi Ignác Terv részeként: a GAZDANet támogatási program egy régóta meglévő új betöltését tűzi ki célul. Gazdálkodók tízezres körei számára fog olyan térítésmentes hasznos szolgáltatásokat biztosítani, mint egyes, a gazdálkodáshoz szükséges előrejelzések, gazdálkodási napló, illetve egyéb, a gazdálkodást segítő programok, melyek elérése a www.gazdanet.eu portálon keresztül valósul meg. A támogatással a négy EUME-nél kisebb gazdaságok nagyon jó minőségű, öt éves garanciával rendelkező asztali vagy hordozható számítógéphez is hozzájuthatnak 40, illetve 50 százalékos támogatottság mellett.

Az őszi során tovább kívánjuk folytatni a már megkezdett munkát. Megjelenik A falu következő száma, és folyamatosan kiadjuk a Vidékfejlesztési Minisztérium tudományos szaklapjait is.

Az őszi amellet, hogy a terménybetakarítás ideje, nagyon fontos a gazdálkodó és a vidéken élő emberek számára, hiszen ekkor zajlanak azok a találkozók, amelyen beszámolhatnak az elmúlt gazdálkodási év terméséről és eredményeiről, tervezhetik a jövőt; ezért Intézetünk és az MNVH is igyekszik ott lenni a nagyobb rendezvényeken. Kérjük és tanácsoljuk, hogy keresse pavilonjainkat Bábolnán, Kaposváron, Budapesten és a vidékhez, valamint a helyi termékekhez kötődő egyéb rendezvényeken. Ősszel nagyszabású Vidék Akadémiát is tartunk Mezőtúron.

Ez az évszak a betakarítás mellett a bor készítésének időszaka is, ami elengedhetetlen kelléke a vidék, de a város jó hangulatának megteremtéséhez. Ehhez ajánlom Márai Sándor sorait: „Ha megöregszem, pincét akarok, ezt már szilárdan elhatároztam. Semmi más nem akarok az élettől. A pince helyét is kinéztem, nem messze otthonomtól: gyalog járok majd ki, s vigyázok, hogy a környékbeliek, bortermelők, gyümölcsöskertek tulajdonosai, vincellérek ne tudjanak meg semmit városi múltamról. Ha megsegít a vaksi sors, hetvenéves koromra tisztességes emberek a maguk világából való tisztességes embernek tartanak majd, tehát bortermelőnek[...]. Mikor az első csillag feljön, kulcsra csukjuk a pince vasajtáját, s rövid botra támaszkodva megyünk haza. Az éjszaka hűvös már, a társaság árnyalakjait elnyeli az októberi este varázslata. Életünk, nem éltünk kinek fontos igazán? Bölcsék leszünk, mint a bor, melyet ittunk, s vállvonogatva beszélünk az utókor ítéletéről. Mert minden bölcsesség alja, melyet a magyar hazai borból és a műveltségéből tanult, ennyi: szeretni kell az életet, s nem kell törődni a világ ítéletével. Minden más hiúság.”

*Mezőszentgyörgyi Dávid
NAKVI főigazgató,
MNVH főtárhely*

SIKERES múlt, biztató jövő – újjáéledő tanyavilág

Rendkívül sikeresnek ítéli a szaktárca a jellegzetes magyar szórványtelepülések megőrzésére, helyzetük javítására kiírt Tanyafejlesztési Programot, amelynek finanszírozására kizárólag nemzeti forrásból a tavalyi egymilliárddal szemben, idén másfél milliárd forintot fordít a Kormány.

„A magyar Kormány és a Vidékfejlesztési Minisztérium nem skanzenként tekint a magyar tanyákra, hanem mint nemzeti örökségre, amely olyan gazdasági-társadalmi tér, amit a Nemzeti Vidékstratégia törekvései teljes mértékben leképeznek” – jelentette ki júliusban V. Németh Zsolt, a szaktárca vidékfejlesztésért felelős államtitkára az idei Tanyafejlesztési Program első tájékoztató fórumán, Kecskeméten. A tanyák életben maradásához sokoldalú, alulról építkező tervezésre van szükség, ebben nyújt nagy segítséget a Tanyafejlesztési Program, amely kezdeményezés közvetlenül eljut az emberekhez, segítséget nyújt nekik, és kézzelfogható eredményei is vannak, s amelyet a szaktárca, az egyik legsikeresebb programjának, a hazai vidékfejlesztés mérföldkövének nevez. A program lebonyolításért a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI) felel.

A Tanyafejlesztési Program idén is és tavaly is teljes egészében nemzeti forrással nyílt meg. 2011-ben mintegy 930 millió forint értékben, összesen 201 sikeres pályázatot tudtak támogatni. A támogatásra 206 alföldi településről pályázhattak az önkormányzatok és az önkormányzati társulások (1. célterület), valamint a tanya-gazdaságok is forráshoz juthattak (2. célterület). A pályázati kiírás értelmében előbbi célcsoport 10 százalékos, utóbbinak pedig 25 százalékos önrészt kellett vállalnia. Tavaly 70 önkormányzat vagy önkormányzati társulás pályázott sikeresen a 90 százalékos támogatásra, több mint 713 millió forint értékben, míg a 75 százalékos finanszírozású, 131 nyertes tanya-gazdaság pályázói közel 217 millió forint összeget nyertek el. A nyertes pályázók több mint egyharmada már megkapta az odaítélt támogatási összeget, és továbbra is folyamatosan, zökkenőmentesen történnek a kifizetések.

A 2011-es év tapasztalatainak összegyűjtése céljából a NAKVI az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Re-

gionális Kutatások Intézetét bízta meg a program monitoringjával. A monitoring egyik eleme volt a szakértők megkérdezése, akik a pályázat feltételeit és lehetséges hatásait értékelték. A másik pillér pedig egy kérdőív kitöltése volt a nyertes pályázókkal, amely a pályázóra, továbbá a pályázat megítélésére és az ezzel kapcsolatos javaslatokra, a fejlesztés megvalósulására, valamint a tanyákra, a tanyavilágra vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A kérdőívet a 70 települési-térségi nyertes pályázó közül 37-en, a 131 egyéni nyertes gazdálkodó közül pedig 57-en töltötték ki.

A kitöltött kérdőívek elemzése után kiderült, hogy a válaszadók döntő részének véleménye szerint a pályázatnak sikerült elérnie a megjelölt célcsoportokat, és a többség szerint reálisak és teljesíthetőek voltak a feltételek. A pályázatot, valamint annak lebonyolítását, menetét alapvetően minden kérdezett nagyon jónak ítélte, és legtöbbször szerint könnyen beadható pályázati űrlap és beadási rendszer jött létre.

A válaszok alapján több, a lebonyolításhoz kapcsolódó vélemény illetve javaslat fogalmazódott meg. A térségi fejlesztések esetében is erősíteni kell a gazdálkodókkal való együttműködést. Az előfinanszírozás nehézségei és az önerő hiánya miatt mind az egyéni gazdálkodók, mind a rosszabb helyzetben lévő önkormányzatok megsegítésére banki-hitelezői konstrukciókat kellene kidolgozni a pályázat mellé. A leendő pályázati kiírásokban meg kellene oldani a saját munka önerőként történő beszámítását. Célszerű lenne növelni a beadási és a végrehajtási határidőt. Rugalmasabban kellene tenni továbbá bizonyos korábbi pályázati feltételeket. A nyertes pályázatok esetében teljes ellenőrzés és kötelező monitoring szükséges. A pályázathoz kapcsolt forrásokat növelni kell, az egyes támogatási összegek nem elegendők az egyes célterületeken jelentkező igények kielégítésére. Előnyben kell részesíteni

az adott térségi adottságoknak megfelelő célok támogatását, és kerülni kell az ad hoc jellegű fejlesztéseket. A jövőben erősíteni kell a fejlesztések komplexitását is. A megkérdezett szakemberek szerint a tanyaprogram önmagában nem kezelheti a külterületek súlyos ökológiai-természeti, és társadalmi-gazdasági problémáit, de nagyon jó helyi kezdeményezésekre ad lehetőséget, amelyek legjobb gyakorlattokká válhatnak. A források növelésével a program hatékonyan járulhat hozzá a szórványokhoz kötődő vidéki életforma megőrzéséhez, a tájgazdálkodás fellendítéséhez, az ökoszisztéma szolgáltatások népszerűvé válásához. A pályázat összegződő hatása révén, a jövőben javulhat a hazai vidéki térségek népességmegőrző képessége és a lokális gazdaságok versenyképessége.

Az egyéni pályázatok számos célterületre irányulhattak. A legtöbb kifizetés a gépek-kisgépek beszerzésére irányult. Ezt követi az állatállomány fejlesztésére, bővítésére céljából megítélt támogatás, de a piacra jutás lehetőségeinek javítására, a tanyasi termékek piacra juttatására is sokan nyertek összeget. A tárca minden eszközzel próbálja az élelmiszerellátási láncot lerövidíteni, hogy a termelőtől közvetlenül a fogyasztóhoz jusson a termék. Ennek érdekében lehetett például védjegy vagy minőségtanúsítási rendszer kidolgozására is forrást igényelni. A vetőmag illetve gyümölcsfa-beszerzésre, továbbá a gazdálkodási épületek felújítására irányuló támogatások nagyjából egyforma arányban oszlanak meg. Kevesebb összeg jutott magukra a lakóépületek, azok javítására, felújítására. A legkevesebb igényelt és nyert összeg környezetvédelmi célú beruházásokra irányult: egyéni megújuló energia bevezetésére, egészséges ivóvíz biztosítására valamint szennyvízkezelésre. A térségi pályázatok esetében az egyik legnépszerűbb célterület a tanyasi utak karbantartása volt. A Vidékfejlesztési Minisztérium törekvéseivel összhangban az önkormányzatok nem aszfaltozásra költöttek a forrást, hanem munkagépeket vásároltak, hogy a sajátos viszonyoknak megfelelően tudják fenntartani az utakat.

A célterületekkel és a forráselosztással kapcsolatosan a kérdőíves felmérés alapján több javaslat is született. Így például érdemes újrarendelni a különböző célterületekre beállított összegeket, érdemes redukálni az önkormányzatokra eső források nagyságát, kü-

lönösen a tanyai termékek piacra jutása célterület esetében. Továbbá térségi, települési szinten új jogcímként lehetne megfogalmazni a „külterületi biztonság megteremtését”, új települési, térségi célként jelenhetne meg a gazdálkodók közvetett támogatása pl. képzés és tanácsadás által. Ezen kívül külön specifikus célterületet kellene létrehozni a tanyagazdaságok információhoz juttatása céljából.

2012-ben megemelt összeggel, közel másfél milliárd forinttal folytatódik a Tanyafejlesztési Program. A pályázatot az

elmúlt évhez hasonló rendszerben hirdették meg, tehát az önkormányzatok, az önkormányzati társulások és a tanyagazdaságok is forráshoz juthatnak. Az önkormányzatok idén is 90, míg a tanyagazdaságok 75 százalékos támogatást kaphatnak. A települési és térségi fejlesztésekhez kapcsolódó támogatások keretösszege 2012-ben több mint 1 milliárd forint, a tanyagazdaságok fejlesztéséhez pedig 400 millió forint keretösszeg áll rendelkezésre. A pályázatokat idén augusztus 31-ig nyújthatták be a támogatásra jogosultak a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Szaktanácsadási Intézethez. A pályázatok összeszámlálása és elbírálása folyamatban van, valamennyi pályázatot október végéig elbírálják. A hatósági szerződést a döntés kézhezvételétől számított 30 napon belül kell megkötni, a fejlesztéseket 2013. április 30-ig be kell fejezni. A fejlesztés befejezését követő 15 napon belül meg kell küldeni az elszámolást.

Az elmúlt év tapasztalatai alapján az ideai kiírás több újdonságot is tartalmazott. Térségi támogatások esetén új elem a földutak karbantartásához, felújításához a vontatott munkagépek beszerzése, a villany nélküli tanyák energiaellátását biztosító fejlesztések és a mobil egészségügyi vizsgálat szervezése. Tanyagazdaságok fejlesztésénél az eddigieken kívül szaporítóanyag vásárlásra, a tanyagazdaságok energetikai megújítására, valamint a közbiztonság javítását célzó, kis értékű eszközök beszerzésére is igényelhető támogatás.

A tervek szerint 2013-ban még nagyobb összeg, mintegy kétmilliárd forintnyi forrás áll majd a pályázók rendelkezésére. Az, hogy a Tanyafejlesztési Programra minden évben újabb és újabb százmilliókat tud biztosítani a Vidékfejlesztési Minisztérium, világosan jelzi, hogy a kezdeményezés rendkívül sikeres.

Csuták Máté

EMBERKÖZELI és gazdabarát a Nemzeti Tanyafejlesztési Program

A következőkben négy, a Nemzeti Tanyafejlesztési Programon a tavalyi évben nyertes, megvalósult pályázatról, valamint a pályázóknak a Programmal kapcsolatos tapasztalatairól olvashatnak. A nyertesek valamennyien dicsérték a rendszer egyszerűségét, gyorsaságát és gyakorlatiasságát.

Rekkenő a hőség, két hónapja nem esett az eső. A zománckék égtől eltekintve ameddig a szem ellát, minden fakósárga színű, azonban ennek ellenére is látszik, hogy a Lajosmizse körüli tanyavilág él és virul. A kukoricát learatták, a dűlőt mentén jókora silókazlak tanúsítják, hogy az itt takarmányként termesztett növényt már teljesen feldolgozták. A gyümölcsfák, amelyekről már régen leszedték a sárgabarackot, szépen gondozottak, nincsenek elhanyagolva. Az út is megfelelően karbantartott: mélyebb gödrök nincsenek, és a személygépkocsi sehol sem ragad bele a Duna-Tisza-közhátság felszínét borító, legnagyobb folyónk hajdani ittjárta idején lerakódott, majd később a szél által különböző formákba halmozott laza homokba.

Hamarosan feltűnik a tanya és a gazdaság épületcsoportja. Melis Eszter, aki testvéreivel közösen vezeti a Mizse Tanya gazdaságát, természetesen most is nyakig van a munkában, ennek ellenére szívesen fogad, és készséggel áll rendelkezésemre.

A gazdaság alapvetően két pillérré épül. Egyik a gyümölcsstermesztés: sárgabarackot, meggyet és diót szüretelnek, valamint értékesítenek. Emellett takarmánykukoricát is termesztene, ami már a másik, jóval nagyobb jelentőségű pillért szolgálja, a szarvasmarhatartást. Magyar tarkákról van szó, a jelenlegi állomány 14 állatra rúg. A gazdaságban vágómarhát is tartanak, valamint tejelő tehenészetet is működtetnek. A tej egy részét közvetlenül értékesítik, más részét sajt-ként, túróként és egyéb tejtermékként feldolgozzák.

„A gazdaság a kemény munkának köszönhetően él és virul, azonban nem kellett sokat gondolkoznunk, amikor helyet kerestünk a támogatásnak” – meséli Melis Eszter, aki a 2011-et megelőző két esztendőben nem használt fel semmit a de minimis keretből, és a háromévente megítélhető támogatási maximumom teljesen kihasználta a Tanyaprogrammal. Ennek során a gazdaság mintegy 2,1 millió forint értékben pályázott és nyert, amiből egyrészt az állatállományt bővítették, másrészt korszerűsítették a tejipari feldolgozóüzemet.

„A támogatásból jelentős állománybővítésre volt lehetőség, így öt tehenet és egy üszőt vásároltunk. Ezen kívül a feldolgozóüzembe

beszereztünk három, műanyag fedlapos, saválló asztalt, amely élelmiszerhygiéniai szempontból volt fontos” – mutatja be a házigazda a fejlesztéseket. Egyik keresett termékünk a házi túró, amelynek előállításakor „csöpögtetésre” is szükség van. Ezt, valamint a nagyobb tömegű anyagmozgást hivatott biztosítani az a két tálcsás kiskocsi, amelyet szintén a tanyaprogramos pályázatból vásároltunk” – összegzi a támogatás felhasználását a társtulajdonos.

Melis Eszter véleménye szerint a Tanya-program rendkívül jó konstrukció, amely valóban a tanyasi gazdák érdekeit és a tanyák felvirágoztatását szolgálja. Kiemeli, hogy nagyon szimpatikus volt számára, hogy más, hasonló jellegű programokhoz képest lényegesen nagyobb mozgásteret biztosít a pályázóknak, életszagú és gazdálkodóbarát a rendszer. Noha szükségszerűen van bizonyos szintű „forintosítás”, ez nem túlzott mértékű, számszerű helyett alapvetően szöveges alapú a pályázat, és nagyon logikusan van összerakva. „Mivel utófinanszírozásról van szó, nagyon lényeges, hogy mennyire rugalmas az értékelés és mikor történnek a kifizetések. Ebben a tekintetben is csillagos ötösrre teljesített a Tanyaprogram” – jelenti ki a gazdálkodó, aki tájékoztat, hogy a pályázat beadásától a pénz megérkezéséig az egész „procedúra” alig 4 hónap alatt lezajlott. „Gyors, emberbarát és egyszerű” – összegzi véleményét Melis Eszter.

A következő állomás nagyjából 20 kilométerre található. A Kerekegyházától Szabad-

szállás felé vezető autópályán kitűnő állapotú aszfaltozott dűlőt vezet egy lovas majorságon át a csodálatos szépségű Kereki-templom műemléképületéig, majd innen jó állapotú földúton érhető el a Rendek Ökogazdaság tanyakomplexuma. A fogadtatás itt is szívélyes, a gazda és felesége szép, rendezett udvarba vezet be. A rettenetes szárazság ellenére minden él itt, és mindenben látszik a kemény munka nyoma.

A Rendek Tanyát, mint ősi családi birtokot 23 éve vásárolta vissza Rendek László és felesége, és azóta 20 hektáron mintaszerű ökológiai gazdálkodást hoztak létre. Régi fajta növényeket termesztene, így például lófogó kukoricát, csicsókát, különböző zöldségfélét, de terem itt batáta, azaz édesburgonya, valamint kü-

lönböző takarmánynövények (pl. lucerna), amelyek az őshonos magyar fajtákat felvonultató állattenyésztést szolgálják. Magyar tarkamarha, rackajuh és mangalica képezik az állományt, valamint népes baromficsalád. A gazdálkodáson kívül a Rendekbirtok a népi kultúra őrzője is, oktatják a generációkon keresztül átadott és felhalmozott tudást, de vendégeket is fogadnak, akik meg akarják tapasztalni, hogy a tradicionális paraszti ételek hogyan jutnak el „a földtől az asztalig”. Ennek megfelelően helyben értékesítenek is. A tanyán kis múzeumépületeske is található, a hagyományos tanyasi élet és gazdálkodás számos szép emléktárgyával, ismertetőkkal.

A virágzó gazdaság, a színvonalas oktatási anyagok (pl. ismertetőablak), a gyönyörűen felújított régi épületek mögött szívós, több évtizedes munka áll. Ez idő alatt sok nehézséget kellett leküzdeni, amiből – nem csak az idei rendkívüli aszály miatt – ma is akad bőven. Ezekre a gazda elmondása szerint valóságos gyógyírt jelentett a Tanyaprogram, amelynek mintegy 1,8 millió forintos támogatásából több tervüket megvalósították. Erős karámot építettek a legelőterület határára, vásároltak két magyartarka tehenet, valamint a már meglévő szőke mangalica-állomány vérfriessítése céljából tíz újabb sertést vásároltak.

„Sok pályázatban csalódtunk, elsősorban a késői kifizetések miatt. A Tanyaprogram esetében azonban fél éven belül megkaptuk az előzetesen befektetett pénzt. Ez rendkívül humánus dolog” – mondja Rendek Lászlóné, aki Melis Eszterhez hasonlóan szintén kiemeli a pályázat elkészítésének egyszerűségét.

Pusztaszer alig egy ugrásra fekszik az idegenforgalmi szempontból országosan jelentős helységtől, Ópuszteszertől, ám ha az utazó ide, például a Pipacs Biotanyára is ellátogat, innen is mara-dandó élményekkel távozik.

A biogazdálkodással és tanyasi vendéglátással foglalkozó Pipacs Tanyát ötgyermekes fiatal pár üzemelteti, akik önállósra törekedő családi gazdálkodást hoztak létre konyhakerti, illetve takarmánynövények termesztésével és állattenyésztéssel: mangalicát, rackajuhot, lovat, szamarat és baromfit tartanak. Ehhez jön a turizmusból származó bevétel, ami a tulajdonos elmondása szerint az utóbbi évek kedvezőtlen gazdasági hatásainak köszönhetően sajnos megcsappant. Ennek ellenére tovább kell lépni, és tovább is léptek: a Tanyaprogram finanszírozásában megvalósították a környezetbarát, teljes mértékben megújuló energiára alapozott

melegvíz-ellátást. A mintegy 800 ezer forintos támogatásból vákuumcsöves napkollektorokat szereltek föl és üzemeltetnek e célból mind a család lakóépületében, mind a vendégházban.

A tulajdonosnő üdvözlí a Tanyaprogramot, másokhoz hasonlóan ő is a gyakorlatiasságot, az egyszerűséget, az átláthatóságot és a rugalmasságot emelve ki. Hozzáteszi még, hogy rendkívül szimpatikus volt számára, hogy a támogatást nem magyar állampolgárok is igénybe vehették. „A férjem német állampolgár, és mivel neki a fő jövedelme a gazdaságból származik, ő pályázott. Gond nélkül megtehettem” – meséli Arnoldné Óri Zsuzsanna. Amikor néhány ezer évvel ezelőtt a Tisza nyugati irányba tartva kialakította a Tiszántúl nagy részére jellemző tökéletes síkságot, eltüntetve és elegyengetve a korábbi idők emlékeit, egy helyen nem végzett tökéletes munkát. Az itteni felszínen megmaradt a Duna által hajdan lerakott, majd felhalmozott homok. Mint környezeténél lényegesen magasabban fekvő „hátsági”, ármentes térszín, Cserkeszölőn és környékén, mint tiszántúli, illetve tiszta-völgyi településen egyedi módon a szőlő- és bortelesztés is virágzik.

De virul a Tanyaprogram is. A település sikeresen pályázott a tanyagondnokság fejlesztésére. Lászlóné Zsíros Mária tanyagondnok elmondja, hogy tavaly mintegy 250 ezer forint értékben műszaki eszközöket (laptopot, GPS-t) vásároltak a tanyagondnokság számára. „Ezek az eszközök nagymértékben könnyítik munkánkat, és mivel könnyű, egyszerű a pályázati rendszer, ráadásul gyors a kifizetés, idén is pályázni fogunk. Számos eszköz, például vényomás- vagy vércukormérő beszerzésére szükség van, továbbá a gondnokság három gépkocsiját is karban kell tartanunk” – teszi hozzá.

Cserkeszölő külterületén mintegy ezer ember él. Életminőségük javítása a legfőbb tevékenysége a tanyagondnoki hálózatnak, amelynek munkatársai egyöntetűen állítják, hogy a Tanyaprogram az a konstrukció, amely szellemiségében és felépítésében is a legnagyobb segítséget hozhatja nekik. Lászlóné a programmal kapcsolatos tájékoztatást is elégségesnek tartja. „A kecskeméti székhelyű Duna-Tisza-közi Falugondnokok Egyesületének tagjaként minden információhoz hozzájutunk. A különböző helyszíneken szervezett tájékoztató rendezvényeken és fórumokon, amelyek általában a tárca szakemberei részvételével zajlanak, minden számunkra fontos lehetőségről tájékoztatnak” – mondja a tanyagondnok.

Csuták Máté

NEMZETKÖZI tapasztalatokkal bővítik tudásukat a hazai HACs-ok

A LEADER Helyi Akciócsoportok (HACS) nemzetközi együttműködését elősegítő vagy előkészítő látogatásra vonatkozó projektötlet felhívás sikerességét jól mutatja, hogy a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnöksége által meghirdetett felhívás megnyitására 2012 augusztusában immár negyedik alkalommal nyílt lehetőség.

A felhívás célja, a LEADER HACs szervezetek ösztönzése és támogatása abban, hogy együttes fellépést vállaljanak más országokban működő LEADER HACs-okkal, vagy harmadik ország esetében LEADER-hez hasonló elvek mentén működő szervezetekkel. Célja továbbá a vidéki szereplők együttes szerepvállalásának előmozdítása, tapasztalatcserék támogatása, a jó gyakorlatok honosítására, a vidéken élők életminőségének javítására irányuló látogatás finanszírozása. Projektötletet ebben a témában csak előzetes nyilvántartásba vett HACs nyújthatott be.

A projektötletek benyújtására először 2011. augusztus 15. és október 14. között volt lehetőség. A 23 beérkezett ötletből 13 esetben az MNVH Elnökségének javaslata alapján az Irányító Hatóság vezetője is támogatta megvalósításukat. Ezen ötletekből szemezgetve mi is bemutatunk néhányat az Önök számára.

A Zselici Lámpások Vidékfejlesztési Egyesület delegációja az erdélyi Homoród-Rika-Küküllő HACs-ot látogatta meg. A kapcsolatfelvétel elsődleges célja a romániai és a magyar tapasztalatok megismerése és átadása volt, tekintettel arra, hogy Romániában 2011. év végére volt tehető a HACs-ok megalakulása. A megbeszélések során kiderült, hogy a két ország LEADER programjában több eltérés is mutatkozik, például Romániában a III. és IV. tengely mellett a Fialat gazdák támogatását is ők kezelik, ugyanakkor jelenleg nem kezelnek támogatási kérelmeket. Feladatuk a pályázók segítése és a LEADER jogcím célterületeinek kiírása.

Pozitívum, hogy a nettó finanszírozású helyi önkormányzatok ÁFA részét az állam támogatásként nyújtja, emellett a megvalósítást elősegítendő a nyertesek számára 40 százalék előleget is biztosítanak.

A HACs-ok finanszírozása is jelentősen eltér a hazai gyakorlattól, mivel Romániában a kiosztott fejlesztési pénzek arányában kapnak működési támogatást, mindemellett a kifizető ügynökség háromhavi forrást bocsát előre a HACs-ok rendelkezésre ezzel akadályozva meg azok hitelfelvétel miatti ellehetetlenülését, illetve biztosítva a rendszer fenntarthatóságát. A megbeszélések másik irányvonala a leendő együttműködési lehetőségek feltárása volt, mivel a nemzetközi kapcsolatok mindkét nemzet programjában nagy hangsúlyt kapnak. A magyar fél kezdeményezésére egy nemzetközi vásár megrendezése is szóba került, amely a két HACs területén élő, működő vállalkozók és helyi termelők köz-

reműködésével valósulna meg. E vásár megszervezése adja a jövőbeni együttműködés egyik fő programpontját, amelyet a Vidékfejlesztési Minisztérium által hamarosan megnyíló LEADER nemzetközi együttműködési rendelet keretei között szeretnének megvalósítani. A kint töltött három nap további részében megismerték több település (pl. Felsőboldogfalva, Székelyudvarhely, Szentegyháza, Hargitafürdő) helyi jellegzetességét, szokásait, termelőit és természeti adottságait, további ötleteket adva ezzel a jövőbeni együttműködési célterületekre.

Az **Innovatív Dél-Zala Vidékfejlesztési Egyesület** három fős delegációja 2012. január 16. és 19. között négy határmenti stájer LEADER szervezet működésébe nyert betekintést. Programjukban prioritást élvez a vidéki munkahelyek kialakítása, megtartása és a gazdasági szervezetek működésének elősegítése és ezek megvalósulása érdekében a HACs-ok mellett, az egyes települések önkormányzatai is akár plusz feladatokat, többletfejlesztéseket vállalnak. Az osztrák feleknél a helyi termékek esetében elsőbbséget élvez a piacra jutás támogatása, a helyi terméket népszerűsítő marketingjük biztosítja az egyes termékek előállítók ismerettségének növelését, valamint jelentős figyelmet fektetnek a fogyasztói tudatformálásra, az egészséges termékek népszerűsítésére. A helyi termék esetében nemcsak a „termelő-termék-piac”

körre, hanem a fogyasztó bevonására, a vásárlói igények figyelembevételre is törekednek.

A magyar delegáció tagjai az elméleti ismereteket a gyakorlatba átültetve is szemrevételezhették. A jó gyakorlatok bemutatása a Felber csokoládé manufaktúra megtekintésével kezdődött, ahol a helyi termékekkel, gyümölcsökkel ízesített csokoládé készítés mesterfogásaival ismerkedhettek meg, itt a kész csokoládétermékek csomagolása is kézzel történik. Ezt követte a Schirnhofner Húsüzem látogató központja, majd a Labonca Biofarm, ahol a résztvevők ridegen tartott sertés tenyésztésétől a feldolgozott hústermékekig a teljes termékláncot, feldolgozási folyamatot végigkísérhették. Végül a C&C Thermenland raktáruháza működését tekintették meg, ahol a helyi termékeket a polcokon lévő színekkel (zöld) és logóval különböztetik meg más termékektől, így a vásárló tényleg eldöntheti, hogy helyi terméket szeretne vásárolni, és ebben az esetben valóban ezt is kapja.

A Vidékfejlesztési Egyesület a látogatás végén az Oststeirishes Thermenland Lafnitzal LAG-gal előzetes megállapodást írt alá a jövőbeni együttműködésről, amelynek első lépéseként 2012. június 25-én az osztrák fél meglátogatta az Egyesületet. A magyarországi találkozás eredményeként megfogalmazták az együttműködési területeket: így a helyi termék előállítók részére tanulmányutakat szerveznek a jövőben az osztrák jó gyakorlatok ismertetésére, valamint egy a helyi termékeket népszerűsítő fogyasztói kézikönyv összeállítását célozták meg.

A **Zala Termárvölgye Egyesület** a szlovéniai Goricko HACS tevékenységét ismerhette meg. Az Egyesület tagjai betekintettek a szlovéniai HACS által támogatott innovatív projektekbe, valamint egyéb helyi termék előállítással foglalkozó innovatív vállalkozásokba, kezdeményezésekbe. A három nap alatt hét helyi termék témájú projektet ismerhettek meg, ennek egyik állomása „Az állatok a barátaink” című LEADER projekt megtekintése volt, amely a környékbeli lakosság állatokkal kapcsolatos felelősségteljes magatartásának erősítését célozta. Emellett ellátogattak egy házi sütődébe, ahol a hagyományos kemencében helyi alapanyagokból, tradicionális térségi kenyértípusokat sütnék, a salovcibeli öko- szociális parasztgazdaságba, ahol a lelki, szellemi és fizikai nehézségekkel küzdő személyek a hagyományos, természet

közeli munka révén gyógyulhatnak. Egy tejterméket előállító kisüzemben is jártak, ahol a vállalkozó LEADER pályázat keretében alakította ki a Goricko Sajt márkanévet és arculatot.

A tapasztalatok szerint Szlovéniában egy egyszerűbb, pályázóbarátabb, kevesebb adminisztrációval járó eljárást sikerült kiépíteni, ami alkalmas az összetettebb komplexebb projektek megvalósítására is.

A NATURAMA szövetség **kilenc LEADER csoportja** spanyolországi tanulmányúton vett részt, ahol az „El Condado de Jaén” térségben megvalósult fejlesztéseket ismerhették meg a „Vidék minősége, a térségi minőség védjegye” projekten belül. Megtekinthették a területi és az európai védjeggyel rendelkező szervezeteket és vállalkozásokat, valamint a projekt magyarországi adaptációjához szükséges gyakorlati tapasztalatokat is igyekeztek elsajátítani.

A tanulmányút során meglátogattak egy szűz olívaolajat készítő vállalkozást, az „El ANADIO” vidéki hitel és biofarmot, III. Károly új településeinek látogatóközpontját, az Ibériai Fogadalmi Tárgyak látogatóközpontját, a Caso Filo húsfeldolgozó üzemet, amelyek mind elnyert LEADER pályázat útján valósultak meg. Megismerhették a Cordobai egyetem két munkatársát Prof. Eduardo Ramost és Dolores Garridot, előbbi közreműködésével tízfős csapat vett részt a nemzetközi védjegy indikátorok minősítési szempontrendszerének, illetve súlyozási metodikájának kialakításában és végzik ma is a LEADER csoportok értékelését. A szövetség reményei szerint a programozási időszak végére már lesz „A Vidék Minősége” védjeggyel rendelkező cég, termék, csoport Magyarországon.

A LEADER HACS-ok nemzetközi együttműködését elősegítő vagy előkészítő látogatásra vonatkozó projektleteti felhívás sikerét alapul véve az MNVH 2012-2013. évi Cselekvési Tervében több mint 170 millió forintot különített el erre a célra. A rendelkezésre álló keretösszeg felhasználására több alkalommal is közzéteszi a felhívást, alkalmanként 24 millió forintos költségkerettel. Legutóbb 2012. augusztus 1. és 31. között lehetett projektötletet benyújtani előkészítő látogatásra, az év végéig, pedig további két alkalommal, 2012. októberében és 2012. decemberében nyílik majd lehetőség.

Danics Kata

kapcsolatok és szerepvállalás – részvétel az európai vérkeringésben

Vidéki Hálózatunk célja, hogy a magyar vidék ügyét nemzetközi kapcsolatok és tapasztalatok révén is előre vigye. Ennek érdekében az európai, de főleg a környező országok hálózataival próbálja szorosabbra fűzni kapcsolatát, és hozzásegíteni a hazai vidékfejlesztőket nemzetközi kapcsolatokhoz, együttműködésekhez.

Nemzet- és térségek közötti kapcsolatokhoz kötődő feladatai révén a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) segítséget nyújt a térségek és nemzetek közötti együttműködésekhez, tanulmányutakat, képzéseket szervez. Elősegíti a többszereplős fejlesztéseket, települési és szakmai együttműködési hálózatok kialakítását, tájékoztatást nyújt a vidéki szervezetek és szereplők számára a hazai és nemzetközi vidékfejlesztési források által nyújtott lehetőségekről, biztosítja az Európai Vidékfejlesztési Hálózattal (EVH) való együttműködést. Tevékenysége nyomán az EVH-ban együttműködő 27 tagország megismerheti a magyar fejlesztési eredményeket, sikeres és hasznos gyakorlatokat. A hálózaton keresztül a hazai vidékfejlesztő közösségek is tanulhatnak a külföldi példákból. Az MNVH Állandó Titkárság (MNVH ÁT) a hálózati üléseken több kiemelt jelentőségű témában szerezhethet aktuális, a vidékfejlesztést érintő információkat. Ilyen a hálózati munka hozzáadott értéke, hogyan növeljük a jelenlegi tudásunkat a hálózati munkának a vi-

dékfejlesztési politikában betöltött szerepéről, és hogyan javítsuk a hálózati munkát, mint vidékfejlesztés-politikai eszközt a jelenlegi és a következő programozási időszakban, az EU tagállamokban, valamint jó gyakorlatok átadása számos hasonló témában. Az ülések lehetőséget biztosítanak továbbá személyes egyeztetésekre is az EU-tagállamok hálózati képviselőivel a jövőbeni nemzetközi hálózati együttműködéseink elképzeléséről, megvalósításáról. Az EVH koordinációs bizottsági workshopon a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan a Stratégiai tervezés, valamint a Monitoring és értékelés témában is képviseltettük hálózatunkat, továbbá szakértők delegálásával az EVH LEADER Albizottság munkacsoportjaiban is aktívan részt veszünk. Az EVH immáron második alkalommal szervezett nagyszabású rendezvényt a Helyi Akciócsoportok (HACS) számára, ahol a két nap során a 27 tagállamból mintegy 255 HACS képviselője, az EVH LEADER Albizottság tagjai, valamint a nemzeti vidéki hálózati

képviselők vettek részt. A szeminárium, valamint az együttműködéseket/hálózatossodást elősegítő vásár célja az volt, hogy segítsen a HACs-oknak jelenlegi Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk (HVS) végrehajtásának tökéletesítésében, továbbá az együttműködés, mint a HVS egyik kulcselemének integrálásában, valamint új határokon átnyúló együttműködések létrehozásának bátorításában. Hálózatunk lehetőséget biztosít továbbá a vidékfejlesztésben érintettek számára a nemzeti vidéki hálózatok által szervezett nemzetközi eseményeken való részvételre is.

A *Grüne Woche* („Zöld Hét”) egy nemzetközi élelmiszeripari, mezőgazdasági és kertészeti kiállítás, amelyet 1926 óta már 77. alkalommal rendeztek meg Berlinben. A világ minden részéről érkező kiállítók a termékeik széles választékát mutatták be. A rendezvényen párhuzamosan több, mint háromszáz szimpóziumra, fórumra, találkozóra került sor, ahol felkérésünkre a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) egy munkatársa vett részt, mint előadó. A kiállításon felvett filmanyagból egy 20 perces összeállítás is készült, amelyet egy országos csatorna mezőgazdasági magazinjában láthatott a nagyrészt.

A helyi termékeket népszerűsítő nemzetközi projekt során a franciaországi Le Puy en Velay-ban megrendezett „Helyi termékek első európai piacán” az Ipoly-menti Palócok Térségfejlesztő Egyesület munkaszervezet vezetője vállalta, hogy további négy helyi termék előállító társaságában színes termék-skálával, tapasztalatokkal és kétnyelvű szóróanyagokkal képviseli hazánkat, valamint az MNVH-t. A háromnapos program célja többek között a helyi élelmiszerek előállításának népszerűsítése, a termelők egybegyűjtése volt a kapcsolatok kialakítása és a tapasztalatcseréjében.

Észtországban a LINC (LEADER Inspired Network Community) 2012 Nemzetközi Konferencián a Felső-homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület, valamint a Völgy Vidék Vidékfejlesztési Közösség Közhasznú Egyesület képviselte az MNVH-t. Az esemény célja volt, hogy bemutassa az innovatív módszerek által elért LEADER eredményeket, erősítse a vidékfejlesztéssel foglalkozók hálózatát, a LEADER területek közötti tapasztalatok cseréjét és a nemzetközi együttműködést, valamint felhívja a figyelmet a helyi konyhára, turizmusra és a vidéki területeken létfontosságú témákra.

A Lett Nemzeti Vidéki Hálózat szervezte meg Rigában a Vidéki vállalkozások pénzügyi szemináriumát, amelyen az MNVH képviselőjében a VM Agrárközgazdasági Főosztályának pénzügyi referense előadóként vett részt. A szeminárium célja volt annak kidolgozása, hogy a nemzeti vidéki hálózatok és más szervezetek hogyan tudják kiküszöbölni azokat az akadályokat, amelyeket a vidéki vállalkozások tematikus kezdeményezés tárt fel a vidékfejlesztési pénzügyek terén.

A megújult MNVH egyik fontos célja a nemzetközi kapcsolatok kialakítása. Ennek érdekében együttműködési megállapodásokat ír alá az Európai Unió tagállamaiban működő hálózati partnerekkel. A megállapodások szerint a két ország nemzeti vidéki hálózatai közös szakmai fórumokat, kutatásokat szerveznek, támogatják a HACs-ok közötti együttműködést, továbbá megosztják egymással a jó gyakorlatokat.

A Lengyel Mezőgazdasági Szaktanácsadási és Tudományos Intézet képviselői a Lengyel és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatok közötti együttműködés részeként szerették volna teljes körűen végig gondolni és kidolgozni a kisgazdaságok fejlődését biztosító támogatási rendszert. Ennek érdekében Budapestre látogattak, hogy egy találkozáson ismertessék álláspontjukat és megismerjék a témában Magyarország álláspontját is. A konferencia résztvevői egymással egyetértésben szándéknyilatkozatot tettek a lengyel és magyar kisgazdaságok fejlesztését szolgáló együttműködés céljából.

A lengyelországi Kielce városában megrendezett „AGROTRAVEL Falusi és Mezőgazdasági Turizmus Nemzetközi Vásáron” hazai kézművesek, helyi termék előállítók, mint kiállítók járultak hozzá a hazai stand tartalommal való megtöltéséhez. Az AGROTRAVEL a legjelentősebb idegenforgalmi kiállítás Lengyelországban, ahol

a HACs-ok, agroturisztikai társulások, önkormányzatok, illetve a helyi és regionális idegenforgalmi szervezetek ajánlataikkal képviselik országukat.

Tekintettel a Szlovák Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózat és az MNVH közötti együttműködésre, az MNVH ÁT meghívást kapott a 2012. augusztus 23-26. között, Nyitrán megrendezett Agrokomplex Nemzetközi Mezőgazdasági és Élelmiszer Kiállításra. A résztvevőknek lehetőségük nyílt megismerkedni a Szlovák Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózat tevékenységével, a LEADER megvalósításának eredményeivel, a szlovákiai HACs-okkal, továbbá helyi termékekkel és hagyományokkal. Az eseményen a magyarországi HACs-ok, helyi termék előállítók saját standon mutakoztak be.

A Litván Fiatal Gazda Szervezetrel is egyeztetünk az együttműködésünk elmélyítéséről és egy jövőbeni litvániai tereplátogatásról. Az MNVH az osztrák, szlovén és horvát partnerek felé is nyitni kíván. A Román Nemzeti Vidéki Hálózat képviselőjével is folynak a tárgyalások egy jövőbeni együttműködéssel kapcsolatban, amelynek mérföldköveit már meg is vittuk.

Az MNVH a Nemzeti Vidékstratégia prioritásai mentén is együttműködik civil szervezetekkel, amely során a Magyar Település- és Területfejlesztők Szövetsége a DANET program részeként konferenciasorozatot szervezett 2012 januárjától. Az MNVH ÁT a budapesti helyszínen kívül öt külföldi helyszínen is technikai lebonnyító partnerként vett részt. A rendezvény célja, hogy az Európai Unió Duna Régió Stratégiájában résztvevő tagországok nem kormányzati szervezetei a Duna Régió Stratégia prioritásait, általános törekvéseit megismerjék és megértsék. A program elsősorban a Duna Régió Stratégia prioritási területei mentén a nemzeti, határon átnyúló és nemzetközi partnerségek kialakítását szorgalmazza a résztvevő szervezetek között a hálózatossítás jegyében (DANUBENET).

Az MNVH és a Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetsége (AGRYA) együttműködésében megvalósuló Youth in the Countryside („Fiatalok Vidéken”) Program egy összetett szemléletformáló és vezetőképző kezdeményezés. A résztvevői olyan magasabbban képzett, nyelveket beszélő fiatalok, akik vidéken élnek, de nem feltétlenül gazdálkodnak, azonban mindenképpen vidéken is képzelik el a jövőbeni boldogulásukat. Ezen elhatározásuk megerősítésére szolgál a Program. Emellett a fiatalok felkészülhetnek arra, hogy a helyi közösségek aktív tagjaként tegyenek a település fejlődéséért, felelősen közelítsenek a helyi ügyekhez. A Második hullám programban részt vevő fiatal gazdák csereprogramokon keresztül szerezhetnek tapasztalatokat, ismerhetnek meg külföldi jó gyakorlatokat.

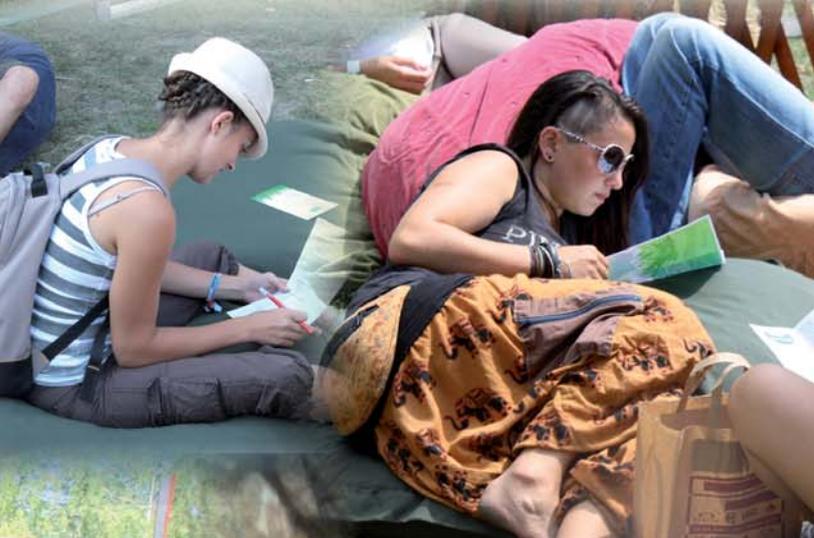
Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszterrel történt személyes egyeztetés alapján az MNVH kezdeményezte felvételét a Vidékfejlesztési Intézetek Európai Szövetségébe, amelyet a szervezet éves közgyűlésén hagytak jóvá. Ennek eredményeképp hazánkat érte a megtisztelő felkérés, hogy a jövő évi közgyűlés házigazdája legyen, valamint megszervezze és lebonyolítsa az eseményt.

*Kiss Ágnes, igazgató-helyettes,
MNVH Hálózati és Projektkoordinációs Igazgatóság*

20. SZIGET®

WINNER OF "THE BEST EUROPEAN MAJOR FESTIVAL" AWARD

AUGUSZTUS 6-13. BUDAPEST

A HÁLÓZAT és a szaktárca idén is közös sátorban a Sziget Fesztiválon

Magyar Vidéki Mozaik ■ Tárgyaló

Öt napig töretlen lelkesedéssel érkeztek a látogatók és érdeklődők a Vidékfejlesztési Minisztérium és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat közös sátrához a Sziget Fesztiválon. A sátor előtt megtartott vetélkedésen, a Civil Sziget talán leglátogatottabb rendezvényén, a Magyar Vidék Olimpián közel kétezer fiatal versengett.

Öt nap, rengeteg játék, több ezer érdeklődő-látogató... röviden így lehetne jellemezni a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat megjelenését az idei Sziget Fesztiválon. Hasznos információkkal, népi játékokkal, rengeteg nyereséggel készült a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet, valamint a Vidékfejlesztési Minisztérium dolgozói által szinte mindent megtudhattak az érdeklődők a tárca legfontosabb témáiról és feladatairól. Az Európa legjobb nagyfesztiválja címet elnyert Szigeten minden napra kitelepült egy-egy államtikkárság tematikus programokkal, játékokkal.

Augusztus 9-én sajtótájékoztatót tekinthette meg a sátrat a média, V. Németh Zsolt és Bognár Lajos pedig államtikkárságaik aktuális témáiról is beszéltek az újságíróknak.

„Az egész ország ügye a vidék” – hangsúlyozta V. Németh Zsolt vidékfejlesztésért felelős államtikkár a 20. Sziget Fesztiválon, ennek fejlődését pedig a vidékfejlesztési tárca és az Európai Unió komplex, átfogó szemlélettel igyekszik elősegíteni, mondta.

„Város és vidék egymásra van utalva, így a vidéknek is helye van a Szigeten” – emelte ki V. Németh Zsolt. „Közcél, hogy az ország egyik sarkától a másikig lakott maradjon”, a vidék pedig képes legyen megélhetést biztosítani az embereknek – hívta fel rá a figyelmet az államtikkár.

Ennek érdekében nem csak az agráriumra koncentrál a Vidékfejlesztési Minisztérium: ezt tükrözi a tárca két évvel ezelőtti névváltoztatása, valamint a Nemzeti Vidékstratégia is. Ez a mezőgazdasági termelésre nem csak öncélként, hanem a természet karbantartójaként tekint, amely őrzi a vizek és a földek minőségét, az állat- és növényvilágot, és fenntartja a kultúrtáját, benne a közösségekkel és magukkal az emberekkel.

Ilyen integrált szemléletet tesz szükségessé az Európai Unió is, amely a 2014-ben életbe lépő új tervezési időszakban minden különírt el a fejlesztési politikáikat. A tagállamoknak minden uniós alapot érintő Közös Stratégiai Keretet kell kialakítaniuk, a stratégiák pedig nem ágazatonként különülnek majd el, hanem egy területre

egyetlen egyet alkalmaznak majd. Az új megközelítéssel a fejlesztések „nem állnak majd meg a kerítésnél”, és olyan komplex, az agráriumon túlmutató projektek uniós támogatására is lehetőség nyílt, mint például a szociális szövetkezetek. A 2014-2020-as időszak tervezésére is felkészül a tárca: a feladatát a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet felel programirodaként.

Az európai uniós támogatások jelentőségét értékelve V. Németh Zsolt rámutatott, hogy míg hazánk a Huzsonhetek mezőgazdasági termelésének nagyjából két százalékáért felel, addig a támogatások több 3-3,2 százalékát hívja le, így a hazai agrárium egyértelmű haszonélvezője az EU-nak.

A Szigeten is öröködnék az élelmiszerek biztonsága felett, jelentette ki Bognár Lajos, a VM élelmiszerlánc-felügyeletért és agrárigazgatásért felelős helyettes államtikkára. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal munkájával kapcsolatban elmondta, hogy elsődlegesen a turistacélpont-

okon tartottak ellenőrzéseket, és az időszakosan működő helyekre, így a különféle rendezvényekre, táboraikra is odafigyeltek. Az 5800 ellenőrzés nyomán összesen 62 esetben kellett vállalkozások tevékenységét korlátozni, 147 figyelmeztetést adtak ki és 269 alkalommal szabtak ki bírságot összesen 22 millió forint értékben. Bognár Lajos köszönetet mondott a fogyasztóknak is, akik a hivatal zöld számán 1400 bejelentést tettek, ezek nyomán pedig több mint száz esetben indult intézkedés.

A VM és az MNVH közös sátránál csütörtökön a Parlamenti Államtikkárság tájékoztatást nyújtott a Nemzeti Vidékstratégia 2020 programjairól, kiemelt figyelmet szentelve a Tanyafejlesztési Programra és annak eredményeire, illetve a Demográfiai földprogram lehetőségeire. Ismerteti az agrobiodiverzitás, génmegőrzés és az erőforrás-hatékonyság hazai kihívásait és lehetőségeit továbbá játékos formában avatta be az érdeklődőket a védett állat- és növényfajok kereskedelmével kapcsolatos tudnivalókba.

Bószé Balázs, Márton Balázs

KITÜNTETÉST kaptak vidékfejlesztők augusztus 20-a alkalmából

Magyar Vidéki Mozaik ■ Jó gyakorlatok

A Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI) munkatársainak, valamint a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) Tanácsa tagjainak munkásságát is elismerték augusztus 20. alkalmából, a Vidékfejlesztési Minisztérium Hagyományok Házában tartott ünnepségén.

Nagy Dénes, az MNVH Tanácsa tagjának alkotói tevékenységét a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével honorálták. A Budapesten született szakember 1975-ben kitüntetéses matematikusi oklevelet, majd 1982-ben bölcsész oklevelet szerzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen. Hazánk mellett a tengerentúlon, Ausztráliában és Japánban is tanított, Magyarországon pedig ő kezdeményezte a tudomány-és technikatörténet oktatás elindítását. Publikációi, tanulmányai mellett hazai és nemzetközi szinten is elismert kongresszusok szervezésében vett részt, de a nagyközönség akár televíziós előadásairól is ismerheti. Alapító elnöke volt a Nemzetközi Szimmetria Társaságnak, valamint társ-szervezője a „Symmetry: Art and Science” nemzetközi szinten is elismert kongresszusoknak. Munkája elismeréseként 2007-ben a Buenos Airesi Egyetem Építész Karán tiszteletbeli taggá választották, 2008-ban pedig a Lembergi Műegyetem Építész Karán díszdoktorrá avatták. Jelenleg társ-elnöke a Veszprémi Akadémiai Bizottság Népi Építészeti Munkabizottságának és a Népi Építészeti Társaságnak, egyik elindítója az MNVH által támogatott „Nagyapám háza” mester-inas képzésnek.

Rézsműves Melindát, az MNVH Tanácsának tagját Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztrel tüntették ki. Munkásságát cigány gyermekcsoport óvónőjeként kezdte, majd egyre nagyobb szerepet vállalt az oktatásszervezés területén, végül tevékenységét a cigány kultúra feltárásának, bemutatásának szentelte. 1995-ben néprajzkutatóként végzett az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, jelenleg a Pécsi Tudományegyetem doktori képzésén vesz részt kulturális antropológia – néprajz szakon. 2001-ben vásárolt meg az egyetemi ösztöndíjából szülőfalujában, Hodászon egy kis szoba-konyhás épületet, amelyből hazánk és Európa első roma tájházát alakította ki. Mintegy két évtizeden keresztül a Fővárosi Önkormányzat Cigány Ház oktatásszervezőjeként, néprajzkutatójaként, majd igazgatóhelyetteseként dolgozott, jelenleg a NAKVI Esélyegyenlőségi Programirodájának (EPIR) munkatársa vezető tanácsadóként. 2006-ban „Kisebbségekért Díj” kitüntetésben részesült.

Aranykoszorús Gazdaasszony Díjat kapott Horváthné Révész Ágnes Colette, a mezőgazdasági szakképzés, különös tekintettel a gazda- és a mezőgazdasági gazdaasszony-képzés területén végzett közel két évtizedes kiemelkedő tevékenysége elismeré-

seként. 1986-1991 között a gödöllői Agrártudományi Egyetemen tanszéki mérnökként dolgozott, a NAKVI legelső jogelődjének, az Agrárszakoktatási Intézetnek (ASZI) az 1994-es kezdetektől munkatársa, és azóta is az intézetnél dolgozik. A hazai magyarországi gazda- és gazdaasszony-képzés újraindításában, a képesítés dokumentumainak, vizsgafeladatainak elkészítésében, szakmai vizsgáztatásában játszott kiemelkedő szerepe mellett az intézet első farmgyakornoki programját, és több, az intézet által előállított tankönyvnek alkotó-szerkesztője, pedagógiai lektora volt. A Szakma Kiváló Tanulója Versenyek Országos Döntőit szervezte, valamint közoktatási szakértő, szakmai vizsgálő. Kárpáti László, a NAKVI nyugalmazott vidékfejlesztési és szaktanácsadási igazgatóhelyettese - miniszteri dicséretben részesült. A niklai származású szakember keszthelyi Agrártudományi Egyetemen 1972-ben agrármérnökként, két évvel később pedig a budapesti Számítástechnikai Oktató Központban számítógép-programozóként végzett, 1976-ban pedig doktorált. 1980-tól 1992-ig a Georgikon kar számítógéptudományának vezetőjeként, majd a Szaktanácsadási, Továbbképzési és Informatikai Központ igazgatójaként foglalkozik az informatika és a mezőgazdaság kapcsolódó területeivel, mezőgazdasági szaktanácsadással, vidékfejlesztéssel. 2009-ben csatlakozott a NAKVI jogelődjéhez, az FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézethez (FVM VKSZI). Emellett többek között alapító tagja a Magyar TELEHÁZ Szövetségnek.

Márton Balázs

ÖRÖKSÉGÜNK

népi építészetünk megőrzésén fáradoznak fiatalok országszerte

Népi építészeti örökségünk megóvása, továbbörökítése a célja a Nagypám Háza programnak. A Falufejlesztési Társaság és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) kezdeményezésére számos tanuló jelentkezett pályaművével, hogy négy héten keresztül egy mester mellett, a gyakorlatban sajátítsa el a hagyományos népi építészet fogásait, ismerje meg jellemzőit.

A fiatalok számos középiskolából vagy felsőoktatási intézményből, különböző képzési területekről jelentkeztek, így a végső 15 kijelölt között építész-tanulók mellett többek között pedagógus-vagy bölcsészhallgató is lehetett találni. Őket az ország legkülönbözőbb pontjaira küldték, hogy ott egy-egy helyi épület felújításánál testközelből ismerkedjenek a hagyományos technikákkal, megoldásokkal. „Azt reméljük, hogy ezek a fiatalok nem csak megismerkednek a népi építészettel, hanem a saját munkájuk során ezt fel tudják használni és be tudják építeni” – mondta a program céljáról Krizsán András. Az MNVH Elnökségének tagja és egyben a Falufejlesztési Társaság elnöke abban is reménykedik, hogy „majd egyszer talán ők lesznek azok a fiatalok, akik húsz-harminc év múlva ezeket a mesterségeket továbbadják”. Az ötletgazda személyesen is felkereste a fiatalokat a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet munkatársaival, valamint a társasághoz ideiglenesen csatlakozó, szintén elnökségi tag Szabadkai Andreával, hogy munkájukról, tapasztalataikról érdeklődjön.

A Dunakanyar közelében, a Börzsöny tövének festői lankái között bújjik meg Szokolya. A csendes, erdei kisvasútjáról ismert község határában, a domboldalon már a küldöttség ottjártakor, korán reggel serényen folyt a munka: a szeles idő ellenére lelkes fiatalok taposták a vályog alapanyagául szolgáló agyagot és szalmatöredéket. A Kacár-tanyán négy fiatal Lénárt István keze alatt összeszokott csapatként osztotta fel a feladatokat és az alapanyagból téglákat vetett, kemencét tapasztott saját maguk

által alakra formált cseréptöredékekkel keverve, pedig látogatásunkkor még csak két napja ismerték egymást. „Két nap alatt már csodákat tudtunk tenni” – meséli az „inasok” házigazdája, Lénárt István, aki – korábbi tapasztalatai alapján – kellemesen csalódott a valóban hasznosnak bizonyult segítségben.

Gera István, Jakab Dániel, Szilágyi Ákos és Tar Dániel a vastag fapóznára állított, gombákra emlékeztető tyúkólak elkészítésében is részt vehettek. Ezekhez lekerekített lécekre van szükség, hogy a vastag favesszőket közéjük lehessen fenni, így az „inasok” a fajankóval, azaz a hagyományos népi fagyaluval is megismerkedhettek, amellyel a léceket formázták megfelelő alakúra. Első nagyobb feladatuk egy mobil, csúszótalpas fészer felépítése volt, amelyet fagerendákra font vesszőkből alakítottak ki. A mozgatható építmény jó szolgálatot tehet esős időkben, hiszen könnyedén és gyorsan meg lehet vele védeni a gépeket és szerszámokat. Emellett a fiatalok a gyakorlatuk alatt többek között paticsfalat javítottak, ólat és kemencét építettek. „Egy ilyen jellegű rendszert jó lenne nálunk is meghonosítani” – mondta Gera István, aki egy építőipari szakközépiskolában tanít. Elmondása szerint saját tudása mellett tanulóit is szeretné gyarapítani a program során szerzett tapasztalataival, amelyek új perspektívát adtak a már meglévő ismereteihez.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszaföldvár peremén egy év-százados, ám mára elhagyott, pusztulásra ítélt parasztházból segíthettek egy hónapig építész-mérnök-hallgatók tájházat varázsolni. A fiatalok így nem csak értéket mentettek, de maradandó

módon segíthették a település életét és hagyományainak továbbörökítését. A vályogfalban lévő repedések, rongálódások helyét mutató Lencsés Albert és Tari Bálint elmondása alapján is világos, milyen nagy munkára volt szükség ahhoz, hogy a megviselt épület egyáltalán megmaradhasson: a tönkrement nádtető miatt a víz gyakorlatilag mindent megromgált, így többek között az épület szabadkéménye is bedőlt.

A gyakorlatuk félidejénél járó fiatalok nagyjából végeztek is az alapvető hibák kijavításával, a már helyreállított, bemeszelt falak után ottjártunkkor éppen a ház alapjait védő, azt körbevevő téglalaburkolattal foglalkoztak. A két, Budapesten tanuló egyetemista munka közben láthatóan megtalálta a közös hangot a helyi segítséggel és Bajkai István kőműves mesterrel, aki Rácz Miklós építész-mérnökkel együtt irányítja a fiúkat. „Néha viccelek velük, de ők is viccelhetnek velem” – meséli mosolyogva Bajkai István, ám az eredményeket látva a komoly munka terén sem kellett féltetni a fiatalokat. „Ezek a fiúk nagy segítségemre voltak, és köszönöm is nekik” – dicsérte a hallgatókat a több mint ötvenéves építőipari gyakorlattal rendelkező kőműves mester.

Kiskundorozsma legjellegzetesebb épületének, a – hazánkban szinte teljesen egyedí módon – működőképes malomnak a karbantartásában vehetett részt Pethő Richárd. „Nem ritkán adatik meg az embernek, hogy egy ilyen ritka műemlék belsejében nem csak hogy járjon, de dolgozzon is” – mondta a Szent István Egyetem építészkarának hallgatója, aki az eltöltött majdnem két hét alatt számos feladatba bekapcsolódott. „Olajozunk, csavarokat húzunk, újraverjük vagy kicseréljük az ékeket, letakarítjuk és kezeljük a zindelyt, és a külsején is dolgozunk az épületnek” – sorolta a tennivalókat az egyetemista.

A ma Szegedhez tartozó Kiskundorozsma hányattatott sorsú, többször is összedőlt malmát 1821-ben építették, és a 2000-es években állították helyre 1848-49-es állapot szerint, mesélte Ozsváth Gábor. Az épületet korábban többször is helytelen technikával, modern anyagokkal, megoldásokkal, gondolkodásmóddal próbálták karban tartani, ami nem egyszer csak gyorsította a malom pusztulását. Ozsváth Gábor szerint azonban a hagyományos fogások elsajátításán túl többről is szól a program. „A technikán kívül itt meg kell tudni érteni az egykori malomácsok munkáját, ugyanis ők igyekeztek a köz javára maguk után hagyni valamit. Ha ezt a pluszt, ezt a gondolkodásvilágot sikerül továbbadni, akkor lesz az inasokból idővel olyan ember, aki majd ehhez megszerzi a tudást, és megfelelő szakmai alázattal rendelkezik” – mondta a molinológus.

A következő napon nyugatnak vettük az irányt és a Vas megyei Oszkón látogattuk meg a képzésen résztvevőket és vendéglátó-

ikat. A faluhoz tartozó szőlőhegyen régi, hagyományos építésű pincéket, borona-, fonott-, tömésfalú, zsúpfedeles épületeket találunk, ahol Kovács István, az MNVH Elnökségének tagja, egyben az oszkói Hegypásztor Kör elnöke fogad minket. A közel 27 éve működő civil szervezet közreműködésével pályázati források bevonásával folyamatosan állítják helyre a pincéket és népi építészeti emlékeket, rendszeresen szerveznek pincelátogatásokat, rendezvényeket.

Az alapítók célja az volt, hogy a faluhoz tartozó szőlőhegy műemléki értékű présházait dokumentálják, lehetőség szerint megmentésük, valamint kulturális programokat szervezve megpróbálják élnékíteni a falu életét, felelevenítve annak hagyományait. A célok tetteké váltak, a Hegypásztorok lelkesedése és tenni akarása ma is töretlen.

Oszkói látogatásunkkor két inas tanulta a népi építészeti fortélyait Sári Róbert vezetésével, akinek legfőbb specialitása a tetők javítása és új tetők építése. „Rozsszalmával dolgozunk, ezt mutatom meg a fiúknak. Négy-öt házon végzünk részleges javításokat, itt az él és gerincépzést, a sározott és a taposott tetőgerincek é-

szítését lehetik el. Az előbbit az ország déli felében, míg a másikat itt nálunk használták régen” – mondta.

A tetőszerkezetre saját anyagából font kötelekkel erősítjük fel a kévét, megfelelő rendben” – magyarázzák a fiúk a gyakorlótáv mellett. „A tető vastagsága attól függ, hogy milyen közel vannak egymáshoz a cseréplécek, hiszen annál sűrűbben erősítjük fel a kévét, amelyekből két féle van: szoknyás és fejes kève”. A szoknyás kévék szárral lefelé helyezkednek el az eresz részen, hiszen ott kell a legnagyobb súlyt tartania a tetőnek. Felette sorakoznak egészen a gerincig a fejes kévék, ezek már kalással lefelé.

„Egy ilyen zsúptető megfelelő karbantartás mellett akár száz évig is tető maradt, ha nem gondozzák, nem javítják, öt évet, de maximum 15 évet élhetnek meg. Ez a mesterség régen apáról fiúra szállt, már én sem édesapámtól tanultam, de a fő, hogy most a fiúk beletanulnak, így én is továbbadtam egy részét” – mondja Sári Róbert.

A Nagyapám háza program idén csak egy kísérlet, bár helyszíni tapasztalatainkból úgy tűnik, hogy működő, értékmentő és értékeremtő próbálkozás. A szervezők reményei szerint jövőre nagyobb számban jelentkeznek majd fiatalok, hiszen munka még marad bőven, és így évről-évre egyre több fiatal tanul bele – ha csak részterületeibe is – a népi építészetnek. Ezekből a fiatalokból nőhet ki az a csapat, akik majd pár évvel később, már mesterként adhatják tovább a szakma fogásait a felnövekvő nemzedéknek.

Bősze Balázs, Márton Balázs

EGYEDI tájértékek szerepe a fenntartható tájhasználatban

A táji örökség – legyen akár az ember által létrehozott kultúrtörténeti emlék vagy általa alakított természeti elem – elődeink által teremtett, ránk hagyott érték. Ezeket elherdálnunk nem szabad, ugyanakkor bölcs hasznosításuk kívánatos. Táji örökségünk ismerete és megőrzése alapját képezi a hazai tájak fenntartható hasznosításának.

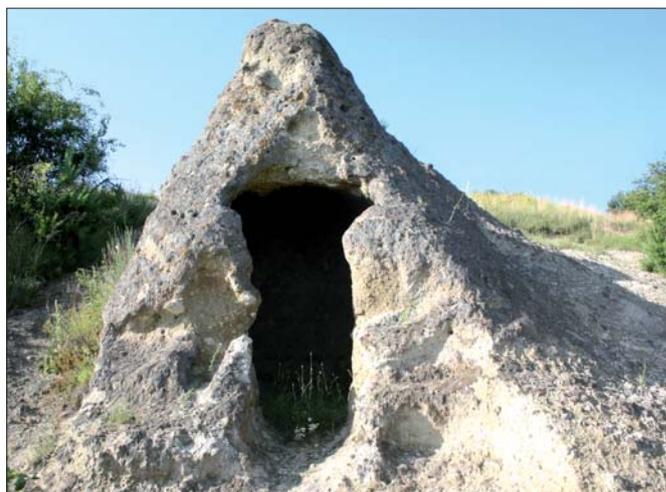
A tájvédelem célja a tájak karakterét meghatározó, jellemző sajátosságok megővése, legyen szó akár természetes, akár emberi tevékenység által létrehozott értékekről. A tájvédelem egyik fontos területe a gyakran pontszerűen megjelenő értékes tájelemek, az ún. egyedi tájértékek megőrzése. A törvényi meghatározás szerint ilyennek minősül „az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van”.

Ezeknek a kisemlékeknek gyakran „csak” a helyi közösségek számára van jelentősége, sok esetben viszont jelentőségük a helyi szinten messze túlmutat. Tokaj-Hegyalja történelmi borvidéke bővelkedik a szőlőtermesztéshez és borászathoz kapcsolódó egyedi tájértékekben: ilyenek például a még napjainkban is többfelé fellelhető szárazon rakott kőgátak, a hegyoldalakban vagy a településeken szórványosan, helyenként csoportosan előforduló pincék, pincesorok. Mindezek az UNESCO által elismerten a világ kulturális örökségének részét képezik.

Az egyedi tájértékek lehetnek természeti jellegűek, mint például a mezőgazdasági tevékenység során megkímélt mezsgyék, valamely tájrészlet karakterét meghatározó jellegfa vagy egy különleges kőzetfeltárás, felszínforma. A másik nagy csoportot az ember tájalakító tevékenysége során létrehozott egyedi kultúrtörténeti tájértékek képezik. Ilyen lehet például egy „parasztfürdő”, amelyhez a helyi közösségnek általában sok kedves emléke kötődik, egy község- vagy birtokhatárt jelző határárok, a dolgos múlt emlékeként egy csordaút vagy egy mives forrásfoglalás. A két alaptípus gyakran együtt jelenik meg a tájban. A természeti képződmények közül például minden olyan tájelem egyedi tájértéknek tekinthető, amelyhez hagyomány (népmonda, legenda, jeles esemény, stb.) kapcsolódik, így például a patkányomos kővek, „ördögsziklák”, „emberkővek”. Tájképi egyedi tájértéket jelenthet egy-egy kilátópont és a hozzá tartozó jellegzetes látvány.

Az egyedi tájérték nem illeszthető be a természetvédelem hagyományos

rendszerebe. Egy olyan speciális esetről van szó, amelynek tárgyait általában az ember hozta létre vagy a táj emberihasznosítása során keletkeztek a természeti tájelemek módosulásával.

A természet védelméről szóló törvény előírja az egyedi tájértékek kataszterének elkészítését a nemzeti park-igazgatóságok számára. A kataszter valamely település teljes közigazgatási területére készül. A felméréseket hazánk valamennyi településére el kell elkészíteni.

Az egyedi tájértékekkel kapcsolatos adatok tárolására és kezelésére a Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) egyedi tájérték nyilvántartása szolgál, amely 2011 végén több mint 18 ezer tájértéket tartalmazott. Az egyedi felmérések köre korántsem teljes, jelenleg 820 településre készült teljes kataszter, ami 26 százalékos készültségi szintet jelent. A közeljövő fontos feladata lesz az adatbázis bővítése és rendszeres frissítése.

Egyedi tájértékek és szerepük a mezőgazdasági tájban

A jelentős részben mezőgazdasági hasznosítás alatt álló vidéki térségek bővelkednek egyedi tájértékekben. Ezek egy része kimondottan az agráriumnak köszönheti létét vagy azzal áll szoros kapcsolatban.

A tanyákhoz, majorságokhoz vezető öreg fasorok sok helyen meghatározó elemei a mezőgazdasági tájnak. Az agrártevékenység során megkímélt mezsgyék, erdőszegélyek és -sávok, vagy a foltokként elhelyezkedő cserjecsoportok amellet, hogy változatosabbá teszik a táj szerkezetét és kapcsolatot teremtenek egyes természetszerű elemei között, fontos szerepet töltenek be az öko-

lógiai hálózatban, továbbá az állatvilág számára fontos bűvő- és táplálkozóhelyként szolgálnak.

A népi vallásosság táji megjelenéseként tekinthetünk a szántóföldek szélén vagy szőlőskertek végében található fészületekre, „képes fákra”, kápolnákra. Hazánk szőlőtermő vidékein gyakran építettek kegyhelyet Szent Anna tiszteletére, akihez a termést sújító vihar elkerülésének érdekében imádkoztak. Az említett szakrális építményeken túl ugyanakkor számos agrártörténeti érték kapcsolódik még a szőlőkultúrához. Az ország egykori bortermelő területein még fellelhetők a hegyoldalokban megbújó, olykor elhanyagolt pincesorok, amelyek megőrzéséhez különösen lényeges, hogy új szerepet, rendeltetést kapjanak.

Sajnos sok a pusztuló tájérték vidéki tájainkon. Az Alföld több részére jellemző tanyák közül ma már csak kevés őrzi hagyományos szerkezetét. Egyre kevesebb helyen találkozhatunk olyan tradicionális művelési szerkezettel, mint a domboldalakra „nadrágszíjszerűen” felkúszó keskeny parcellák rendszere – ilyet látunk például a világ kulturális örökségének részét képező Hollókőn. Ugyanez tapasztalható a fás legelők esetében is, amelyek közül – az állattartás visszaszorulásával – sokat a cserjésedés, beerdősülés fenyeget. Hasonló okok miatt veszítették el jelentőségüket az állatok itatására szolgáló gémeskutak is, amelyek közül számos indult meg az enyészet útján, holott ezek egykor szerves részét képezték az élhető vidéki tájnak.

A mezőgazdasági tájak ezen jellegzetes elemei megőrzésének jelentősége általában messze túlmutat a hagyományőrzésen. A tájkarakterben, tájképben vagy az ökológiai hálózatban betöltött jelentőségükön túlmenően a falusi és ökoturizmus fontos vonzerői lehetnek.

A helyi közösségek szerepe az egyedi tájértékek megőrzésében

Az egyedi tájértékek megőrzése a természetvédelem intézményrendszerének jogszabályokban meghatározott feladata. A nemzeti park-igazgatóságok – és más állami szervezetek – a nagyszámú tájérték közül elsősorban azokra tudnak koncentrálni, amelyek jelentősége a helyi szinten túlmutat, országos, esetleg nemzetközi jelentőségű.

Az egyedi tájértékek létrehozásában kiemelkedő szerepet játszott az ember, sőt a tájelemek közül csak azok minősülnek értéknek, amelyeket a társadalom tagjai annak tartanak. Ebből adódik az egyedi tájértékek egyik további specialitása: a megőrzés során általában nem a tiltás és kötelezés a legfontosabb eszköz, hanem a fenntartható módon történő hasznosítás. A gémeskutakat például nem lehet kizárólag hatósági eszközökkel megőrizni, sőt, azok csak ritkán kapnak szerepet. Síkvidéki és dombosági tájainknak ezek a karakteres elemei csak ott maradtak fenn napjainkig, ahol még ma is van hagyományos, külterjes állattartás. A helyi közösségek életében betöltött szerepüket mi sem jelzi jobban, hogy ma már több faluban díszkút formájában állították helyre valamelyik központi helyen elhelyezkedő gémeskutat.

Ezeknek a kisméretűeknek a megmaradása a helyi közösségek számára kell, hogy fontos legyen, védelmük általuk valósulhat meg leghatékonyabban. Az állami természetvédelmi szerveze-

tekkel való együttműködésükre több lehetőség kínálkozik. Ha valamely település önkormányzata vagy egy ott tevékenykedő természetvédelmi, társadalmi szervezet kezdeményezi az egyedi tájértékek kataszterének összeállítását, a nemzeti park-igazgatóságok szakemberei minden szakmai segítséget megadnak a feltáró munkához. Amennyiben nem ők végzik a felmérést, a felmérőnek el kell juttatnia az adatokat a település közigazgatási területén illetékes igazgatóságához.

Ma még gyakran párhuzamosan készülnek el az egyedi tájérték kataszterek, turisztikai és települési értéktárak. Célszerű lenne a jövőben együttműködve létrehozni ezeket, hiszen tartalmuk általában jelentős átfedésben van, ezek a dokumentumok valójában a tájak értékes elemeit tartalmazzák, és még a felmérési szempontok is szinte ugyanazok. Az egyedi tájértékek megőrzése terén fontos lépés lehet, hogy a tájelemek megvédése 2010-től hazánkban is az agrártámogatások kifizetésének feltételeként jelenhet meg. Azok a gazdák, akiknek a mezőgazdasági művelés alatt álló területén értékes tájelemek vannak, akkor fognak teljes összegű támogatásban részesülni, ha azok megőrzésére figyelnek. Az új rendszerben például már nem az jár majd anyagi előnyökkel, ha valaki elszántja a földjén lévő, elődeink települési vagy temetkezési helyét jelentő halmot, felvéve utána a terület alapú támogatást, hanem aki megkíméli, esetleg újragyepesíti, rendszeresen gyomtalanítja. Ehhez alapfeltétel, hogy országos adatbázis álljon rendelkezésre a tájelemek elhelyezkedéséről.

Megőrzésük azonban elsősorban nem az európai uniós támogatási rendszereken múlik. Múltunk emlékeiért, a település- és tájkép helyben élők és kirándulók, turisták számára egyaránt kedves elemeiért helyi szinten tenni is érdemes. Az effajta munkálatok elvégzésére szervezett akciók közösségformáló erejűek lehetnek és hozzájárulnak a jövő generációk fogékonyságának növeléséhez az értékmegőrzésre és a fenntartható életmódra. Őrizzük meg együtt tájértékeinket!

Dr. Kiss Gábor, Tóth Szilvia, Novák Judit, Szijártó Ágnes

Hortus Hungaricus, a legnagyobb kertészeti szakkiállítás és vásár

Szeptember 21-23. között rendezik meg a Flora Hungaria Nagybani Virágpiac területén immáron 19. alkalommal a régió legjelentősebb kertészeti eseményét, a Hortus Hungaricus Kertészeti Szakkiállítás és Vásárt. Az eseményen a hazai ágazat valamennyi területe és a hozzá kapcsolódó feldolgozó, dekorációs és kertépítő iparág színe-java képviselteti magát.

Az idei kiállítás több, más, és kihagyhatatlan! A szervezők több szakmai és közösségi programot kínálnak, más együttműködési formákat alakítottak ki, a szakemberek, valamint a kertészkedni szerető látogatók számára pedig kihagyhatatlan üzleti és tájékoztatói lehetőségeket nyújtanak.

Az esemény központi programja szeptember 21-én a Vidékfejlesztési Nap lesz.

A kiállítás fővédnöke Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter, a tárca pedig a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI) keresztül jelentős mértékben hozzájárul a szakmai programok megvalósításához.

A hazai kertészeti ágazat nemzetközi pozíciójának erősítése, az ágazat megnövekedett beruházási igényeinek kielégítése, az alulfinanszírozottság enyhítése és a versenyképes hazai virágkereseti, zöldség és gyümölcs termékek piacra segítése lesz egyben mellett a szakmai nap központi témája.

Az előadásokon szó lesz a kertészeti ágazat szerepéről a vidékfejlesztésben, a magyar termékek versenyképességéről, a központi támogatásokról, az aktuális agrár-hitel lehetőségekről, valamint az Agrár Széchenyi Kártya feltételrendszeréről.

A kiállítás egyik újdonsága lesz a Magyar Termék Közösségi Stand, ahol a gyógynövényektől a szőlőn, boron, gyümölcsön és zöldségen át a dísznövényekig a kertészet teljes spektrumát, színes termékkörét mutatják be. A stand a kertészeti szakma összefogását tükrözi a honi termékek fogyasztásának ösztönzése érdekében.

A hazai kertészeti ágazat 300 ezer családnak biztosít munkát és ezzel jelentős szerepet játszik a vidéki foglalkoztatásban. A munkaerő-igényes, intenzív gazdálkodás az elmúlt időszakban jelentős beruházási igényt teremtett, amely elsősorban annak köszönhető, hogy megnövekedtek a piacra jutási lehetőségek, és noha emelkedtek az előállítási költségek is, mégis növelni kell az áralapot.

Sok hazai gyümölcs és zöldség, így például az alma, a körte és a paradicsom beltartalmi értéke (zamat, vitamintartalom, szín) jóval magasabb, mint uniós versenytársaié. Igen keresettek a hazai faiskolák edzett díszfái és cserjéi is, amelyek a szélsőséges időjárási viszonyok között is életképesek maradnak. Legnagyobb felvevőpiacuk keleten Oroszország, valamint a délebbi államok, köztük Törökország. A dísznövény és virág ágazat termékei is sikerrel veszik fel a versenyt a több százéves hagyományokra visszatekintő holland virágokkal.

Az egyik szakmai kiállító, a Nyugat-Dunántúli Díszfaiskolások Egyesületének elnöke, Izer Gábor úgy látja, hogy a faiskolai szakmában a termékeknek nemcsak gazdasági, de szigorúan biológiai jelentőségük is van, hiszen a növényeknek évtizedekig kell

életképesnek maradniuk. A magyar éghajlaton, magyar faiskolákban nevelkedett növények átvészelik a telet, míg az olasz, holland importból érkező faiskolai termékek esetében ugyanez nem mindig mondható el. Az itthon termesztett növények az egyéb szélsőségeket is jobban elviselik, és éppen ezeket az előnyöket ismerték fel a keleti piacok, ahová jelentős az exportunk. A hazai nemesítési munka elsősorban olyan fajok, fajták előállítására irányul, amelyek jól tűrik az itteni időjárást, másrészt a mediterrán növények (pl. babérmeggy, magnóliák) honosítására, a hazai éghajlati viszonyokhoz való igazítására. Ezeket az ismereteket kell minél szélesebb körben elterjeszteni, valamint a bemutatott termékekkel a hazai termesztésű faiskolai áru előnyöire, kedvező tulajdonságaira, alkalmazási területeire ráirányítani a figyelmet. A Gyógynövény Szövetség és TermékTanács részvételének a

Közösségi Standon Czirbus Zoltán elnök szerint kettős a funkciója van: egyrészt a magyar gyógynövényágazat (termesztés, gyűjtés) népszerűsítése a szakmai körökben, másrészt a hazai gyógynövény termékek hatásának és felhasználásának megismertetése a fogyasztókkal. Az ágazat szeretné megerősíteni a bizalmat a Magyarországon gyűjtött gyógynövények iránt. A kiállítói megjelenésben nagy hangsúlyt kap az "alföldi kamillavirágzat", amely idén tavasszal nyerte el az Európai Uniótól az eredetvédett termékmegjelölést, így más kertészeti termékek – a szőregi rózsatő, a makói hagyma és a tokaji bor - mellett ortalom alatt álló földrajzi árujelzést kapott.

A Hortus Hungaricus, mint a régió legnagyobb kertészeti rendezvénye évek óta vonzza a nemzetközi kiállítókat is. Bár idén mérsékeltebb a külföldi részvétel, de még mindig ugródeszkának számít

a cégek számára a keleti piacok felé. Az elmúlt években olasz és holland vállalkozások használták fel a kiállítást szakmai kapcsolataik kiépítésére, idén már megjelennek a lengyel partnerek is selyemvirág- és virágkötészeti kellékekkel, első afrikai kiállítóként pedig egy ghánai cég trópusi gyümölcsökkel és pálmaolaj készítményekkel lép a piacra.

A Vidékfejlesztési Nap további eseményei közül kiemelkedik az élhető város témakörében rendezett Green City Konferencia, ahol szó lesz a városi kertek szerepéről, valamint az energiaerőkről is.

A támogatott programok között van a III. Interieur Lakberendezési Verseny és Kiállítás, ahol az indulóknak 10 nm-en kell bútorokkal, növényekkel, virágokkal kialakítaniuk egy lakókörnyezetet.

2012-ben első alkalommal, de hagyományteremtő szándékkal szervezik meg a Jövő Kertépítő Mestereinek bemutatkozását. A verseny célja, hogy a szakoktatásban résztvevő diákok, valamint frissen végzett tanulók megmutathassák tudásukat, elképzeléseiket a szakmai zsűri és a látogatók előtt, és megkezdjük jövőjük építését. Szintén új elemként jelenik meg az Kertészeti Továbbta-

nulás és Állásbörze, amely a szakemberek képzését, munkalehetőségeikhez jutását segíti elő.

A szeptember 22-23-i közösségi programok leglátványosabb részét idén is a virágkötészeti versenyek képviselik. A VIII. Hortus Virágkötészeti Kupát ezúttal az Aranylő Osz jegyében rendezik meg. Az Őszi kopogatók levelekből, termésekből, indákból, növényekből készülhetnek, míg az Ősz istennője tiszteletére készített csokrokhoz virágok is felhasználhatók. Bárki benevezhet a kézben készített csokrok pályázatára, ahol a Legszebb Őszi Csokor címéért szállhatnak versenybe az amatőr és profi virágkötők. A tavalyi nagy sikerre való tekintettel idén is kínál bemutatkozási lehetőséget a virágüzleteknek a Hortus Hungaricus színpada az Én így készítem programmal, amelyen a nézők előtt mutathatják be saját stílusjegyeiket az ország számos tájáról érkező szakemberek.

Az idei Óvodás Kertépítő Versenyen Kertész leszek címmel a legkisebbek „csodakertjeit” láthatják az érdeklődők. A felhívásnak köszönhetően már most több mint kétezer óvodás készíti a növénykompozíciókat. A családfők kipróbálhatják a legújabb kerti kiegészítőket, és nagy látványosságnak ígérkezik a láncfűrészes világbajnoki bemutató, a XI. Országos Fakitermelő Bajnokság, valamint a Garden Show.

A szakmai kiállítók számára a Hortus Hungaricus évek óta jelentős szerepet játszik a hazai és a külföldi kapcsolatok bővítésében. A megjelenés nemcsak a legjobb és legolcsóbb reklám, hanem elősegíti, hogy az ágazatot építsék, erősítsék. A szabadidőt kertészkedéssel, virágneveléssel töltő látogatók számára pedig kellemes kikapcsolódást és számos hasznos ötletet kínál a szeptember 21-23. között megrendezendő Hortus Hungaricus Kertészeti Szakkiállítás és Vásár.

Péli Nagy Kata, Hortus Hungaricus

A HELYI fejlesztéseké és a nemzetközi ízeké volt a főszerep

„Helyi termék, helyi érték, helyi gazdagodás” címmel tartottak nemzetközi konferenciát augusztus 17-én Balatonkenesén. A rendezvény első részében a 2014-2020-as tervezési időszak legfontosabb teendőit, információit vették sorra az előadók, majd a Bakony-Balaton Nemzetközi Gasztrofesztivál várta a nagyközönséget.

Fejlesztetni csak úgy lehet, ha azok mindig a helyi igényeknek felelnek meg, hívta fel rá a figyelmet bevezető előadásában Pergő Margit, a házigazda Bakony és Balaton Keleti Kapuja Közhasznú Egyesület LEADER Helyi Akciócsoport (HACS) elnöke. Ezek sikere azonban nem csak a helyiek, a vidékiek érdeke, hanem mindenkié: „egy Magyarország van, nincs külön város és vidék”, hangsúlyozta az előadó.

Eppen a helyi fejlesztések, a LEADER válik hangsúlyosabbá a jövőben az Európai Unió számára, „teljesen külön életet él” majd, emelte ki Maáczt Miklós, a Vidékfejlesztési Minisztérium főosztályvezetője. A 2014-2020-as uniós tervezési időszakban ugyanis kiterjesztik a LEADER hatókörét, így az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap mellett más EU-forrásokat is be tudnának vonni. Ez mindenféleképpen előrelépés lenne Maáczt Miklós szerint, mivel így akár helyi közlekedési, oktatási-képzési LEADER-projektek is meg lehetne valósítani.

Új paradigmát jelenthet a 2014-2020-as programozási időszak Gelencsér Géza, a Magyar Vidék Szövetség elnöke szerint is. Ezt szolgálhatják többek között a közösségi alapú helyi fejlesztések (CLLD), a Közös Stratégiai Keret komplex, integrált megközelítésmódja, az egy térség – egy stratégia és az egyszerűsítés elve. A HACS-ok arra a problémára is választ jelenthetnek, hogy elkerüljék az uniformizálást, hiszen bizonyos területeken az eltérő adottságok miatt nem működhet az, ami más helyen igen. Véleménye szerint az EU konkrétabb, nem csak szlogenszerű, hanem jobban betartatott tartalmi elvárásokkal lép majd fel 2014-től. A tervezés segítésére egy segédletet is készítenek, amelynek ügyét a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) karolta fel.

Ha nem változtatunk az értékelés módszerén, a következő vidékfejlesztési program nem lehet sikeres, és még csak azt sem tudjuk majd, miért, mutatott rá Fejes István, az MNVH Elnökségének tagja. A vidékfejlesztési projektek értékeléséből kimaradt az ember, így ugyan tudjuk, mennyibe kerülnek, ám azt nem, hogy mennyit érnek. Hiába egzakt és objektív a pontozás, akár csak számszerű szempontok alapján is jobban lehetne mérni a beruházások hatékonyságát, az értékelésnek pedig a tervezéstől a végrehajtásig fo-

lyamatosnak kell lennie. Néha meg kell egy kicsit állni és visszaneézni, hívta fel rá a figyelmet Eperjesi Tamás, a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet főigazgató-helyettese, mivel a kezdetekhez képest a

tapasztalatok, tanulságok óriásiak. A HACS-ok jelentősen befolyásolták a közgondolkodást és tematizálták a közbeszédet, hiszen olyan értékeket emeltek ki, amelyek korábban nem kaptak figyelmet, mégis fontos lehetőséget jelentenek. „Nem volt evidens, hogy felelősek vagyunk a saját sorsunkért” – mutatott rá Eperjesi Tamás, ez azonban mára megváltozott, és az idő múlásával sok esetben erősödtek a helyi közösségek és a vidékfejlesztők közötti együttműködés.

2010 óta – jogszabályváltozásoknak hála – jelentősen nőttek a helyi értékesítés lehetőségei, húzta alá előadásában Szabadkai Andrea. Az MNVH Elnökségének tagja kiemelte a vendégasztal-szolgáltatást, amely – bizonyos ésszerű szabályok mellett – kis léptékű vendéglátást tesz lehetővé. A helyi termelői piacokra is enyhébb szabályok vonatkoznak, így egyszerűbbé vált ezek létrehozása.

A rendezvény során az előadások mellett kerekasztal-beszélgetésen igyekeztek feltérképezni a helyi vidékfejlesztésben rejlő lehetőségeket és válaszokat találni az ezzel kapcsolatos kérdésekre, majd a Bakony-Balaton Nemzetközi Gasztrofesztivál várta helyi és többek között a romániai Szilágyság, valamint Montenegró ízeivel a közönséget. A rendezvény az MNVH támogatásával valósult meg.

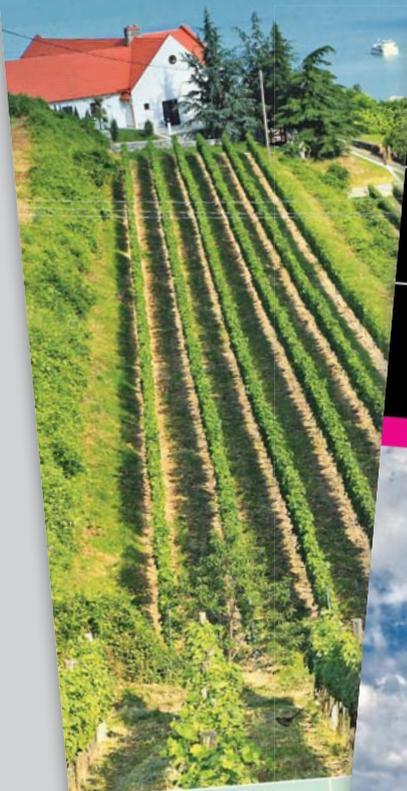
Márton Balázs

a falu

2012. tavasz

XXVII. évfolyam

Megjelenés minden évszakban

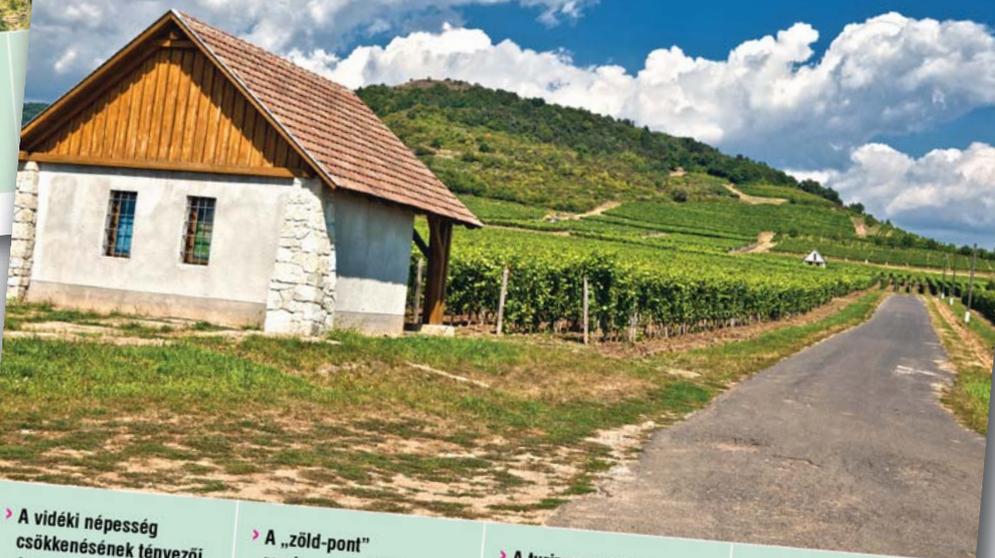
a falu

2012. nyár

XXVII. évfolyam

Megjelenés minden évszakban

› Elemzés – tervezés –
fejlesztés – vidék

› A vidéki népesség
csökkenésének tényezői
és az EU tagországok
stratégiai válaszai

› A „zöld-pont”
rendszer lehetőségei a
tiszai árapasztó tározók
tájgazdálkodásában

› A turizmus szerepe a
vidék boldogulásában, a
vidékiek boldogságában

› Civil szerveződések és
szociális szolgáltató-
sok Finnország távoli
kistelepülésein

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013